

Policy brief:

Vilkårene for den demokratiske samtale online

POLICY BRIEF:**Vilkårene for den demokratiske samtale online**

Den 1. april 2025 samledes 60 centrale aktører fra forskning, civilsamfund, tech-branchen og det offentlige for at drøfte, hvordan vi styrker den demokratiske samtale online. Dette brief samler deltagernes vigtigste pointer og perspektiver.

Baggrund

Den demokratiske samtale foregår i stigende grad på sociale platforme – men deltagelsen er ulige fordelt. Sårbare grupper, minoriteter, kvinder og unge trækker sig ofte fra debatten på grund af hård tone, personangreb og digital chikane. Det svækker både repræsentation og mangfoldighed. Samtidig har flere store amerikanske tech-virksomheder, støttet af Trump-administrationen, løsnet kravene til indholdskontrol, afskediget de uafhængige faktatjekkere og skruet op for politisk indhold. Denne bevægelse mod mindre moderation og mere ekstremt politisk indhold kan forstærke problemerne for dem, der gerne vil deltage. Samtidig rummer den digitale verden, trods udfordringerne, også vigtige muligheder for borgerengagement og demokratisk deltagelse.

Algoritmer, Data og Demokrati-projektet inviterede i samarbejde med Digitaliseringsministeriets Center for Sociale Medier, Tech og Demokrati og Institut for Menneskerettigheder en bred kreds af aktører fra civilsamfund, forskning, myndigheder, medier og tech til at diskutere vilkårene for den demokratiske samtale i dag. Dette brief bygger på deltagernes egne bidrag. Vi har som arrangører faciliteret rammen – men indholdet er deltagernes bidrag.

Formålet med Policy Lab'et var:

- At starte en fælles og konstruktiv samtale om vilkårene for en saglig og inkluderende demokratisk samtale online.
- At identificere idealer for den demokratiske samtale online.
- At kortlægge de største udfordringer for den demokratiske samtale online.
- At bringe forskningsbaseret viden i spil over for dem, der påvirker samtalen online.
- At afdække behovet for lovgivning og politiske initiativer.
- At formulere konkrete anbefalinger til politikere, virksomheder, civilsamfund og organisationer.

Deltagerne har igennem faciliterede samtaler arbejdet med at beskrive:

1. Hvad de største udfordringer for den demokratiske samtale online er og
2. Hvilke løsningsforslag og policy tiltag, vi som samfund bør undersøge nærmere for at overkomme disse udfordringer.

Om Institut for Menneskerettigheder

Institut for Menneskerettigheder er oprettet af Folketinget ved lov som Danmarks nationale menneskerettighedsinstitution og ligebehandlingsorgan. Instituttet har til opgave at fremme og beskytte menneskerettighederne blandt andet ved at monitorere og rapportere om menneskerettighedssituationen i Danmark, udføre analyser og forske i emner inden for menneskeretten. Instituttet rådgiver løbende Folketinget, regeringen, offentlige myndigheder samt private aktører og bistår civilsamfundsorganisationer i deres arbejde med menneskerettigheder.

Som nationalt ligebehandlingsorgan er Institut for Menneskerettigheder med til at beskytte og fremme ligebehandling inden for etnicitet, køn, handicap og LGBT+ ved blandt andet at hjælpe ofre for forskelsbehandling, foretage undersøgelser og udarbejde rapporter om forskelsbehandling.

Om Center for Sociale medier, Tech og Demokrati

Center for sociale medier, tech og demokrati er etableret som en del af Mediaaftalen 2023-2026. Centret er placeret i Digitaliseringsministeriet. Centerets arbejdsopgaver omfatter bl.a. at bidrage med viden om brugernes mentale trivsel, om techgiganternes betydning og konsekvenser for samfundet, og om hvilken indvirkning spredning af mis- og desinformation på digitale platforme har på den demokratiske samtale.

Om ADD-projektet

Algoritmer, Data og Demokrati-projektet (ADD-projektet) er et almennyttigt projekt støttet af Villum og Velux fondene som arbejder for, at demokratiet styrkes af den digitale udvikling, og for at Danmark udnytter de teknologiske muligheder bedst muligt til gavn for samfund og mennesker. På den baggrund har ADD-projektet taget initiativ til en række Policy Labs med opstart i efteråret 2021. Tænketanken Mandag Morgen koordinerer og faciliterer ADD-projektets Outreach-aktiviteter.

Kontakt Tænketanken Mandag Morgen for spørgsmål til Policy Labs eller ADD-projektet.

Hvad kendetegner en god demokratisk samtale online?

Den åbne og frie samtale er en grundsten i et velfungerende demokrati. Den bæres af borgere og beslutningstagere i fællesskab – ofte med medier og sociale platforme som mellemlid. Men idealerne for den demokratiske samtale er hverken faste eller entydige.

Policy Lab’et identificerede forskellige forståelser af, hvad den gode demokratiske samtale online indebærer. Disse idealer påvirker både, hvordan vi ser udfordringerne – og hvilke løsninger vi efterspørger. Ét spørgsmål er derfor afgørende: Hvilken type samtale ønsker vi at styrke?

Et gennemgående ideal blandt deltagerne var, at den demokratiske samtale online skal tage afsæt i **danske værdier** og **demokratisk kultur** – og ikke være domineret af amerikanske platformes profitlogik og algoritmiske styring. Særligt bekymringen for den nye Trump-regerings holdning til moderation blev fremhævet som en trussel mod vores værdigrundlag.

Der var bred enighed om, at samtalen skal bygge på **ytringstryghed** og **lige adgang**. Nogle lagde vægt på, at flest muligt – og gerne bredt repræsenteret – skal kunne **deltage aktivt**. Andre understregede, at det vigtigste er, at man oplever, at man trygt kan deltage, hvis man vil.

Et tredje ideal var den **oplyste samtale**, hvor fakta og argumenter vejer tungest – men hvor der også er plads til uenighed. Den demokratiske samtale skal kunne rumme forskellighed og stå på værdier som **respekt**, **saglighed** og **inklusion**.

Hovedudfordringer for den demokratiske samtale online

Drøftelserne på Policy Lab’et pegede på otte centrale udfordringer. De spænder fra tekniske designvalg til sociale mekanismer, som samlet svækker muligheden for en åben, saglig og inkluderende debat.

1. Sociale mediers forretningsmodel underminerer samtalen

Platformene er skabt til at fastholde opmærksomhed – ikke til at fremme oplysende debat. Algoritmer belønner indhold, der skaber stærke reaktioner, og fremmer derfor det ekstreme og konfliktfyldte. Brugere eksponeres også ofte for synspunkter, som bekræfter deres egne, hvilket mindsker udsyn og kan bidrage til polarisering. Hvis vi ikke eksponeres for modstridende synspunkter, kan det i sidste ende svække vores evne til at indgå i en konstruktiv debat.

2. Afhængighed af aktører uden demokratisk ansvar

Den digitale infrastruktur ejes primært af private virksomheder uden for EU. Det betyder, at centrale rammer for debatten – herunder moderation og ytringsfrihed – i praksis styres af

kommercielle interesser uden demokratisk forankring i europæiske eller danske værdier. Det medfører en demokratisk sårbarhed og besværliggør effektiv regulering hvilket kan få direkte konsekvenser for borgernes rettigheder online.

3. Skæv deltagelse og selvcensur

Mange kvinder, unge og minoriteter trækker sig fra den demokratiske debat online og udøver selvcensur af frygt for chikane og hadtale. Det skaber skæv repræsentation og svækker debattens mangfoldighed. Den offentlige debat domineres ofte af en lille, meget aktiv gruppe, hvilket kan give et forvrænget billede af folkestemningen.

4. Uklare regler og manglende håndhævelse

Lovgivningen halter efter den teknologiske udvikling og dækker ikke alle former for digital chikane – eksempelvis er kvinder som gruppe ikke beskyttet mod hadtale. Samtidig opleves det digitale rum som lovløst, hvor lovgivning sjældent håndhæves effektivt – hverken af myndigheder eller platforme. Det efterlader mange, der anmelder hadtale og sproglige angreb uden en følelse af retsbeskyttelse i digitale rum.

5. Misinformation forstyrrer tilliden

Misinformation kan sprede sig hurtigt online og kan være vanskeligt at moderere. Selv om mængden af misinformation i Danmark er begrænset, fylder det meget i borgernes bevidsthed. Det svækker tilliden til information generelt – også til pålidelig information. Især når misinformation er pakket ind i delvise sandheder eller symbolsprog, der gør det svært at spotte og bremse. **5. Misinformation forstyrrer tilliden**

6. Uklarhed om moderationens grænser

Debatten om, hvad der er acceptabelt indhold, er præget af uklare linjer. Det er en vanskelig udfordring at beskytte ytringsfriheden og samtidig sikre sig at, borgere ikke trækker sig fra debatten på grund af den hårde tone. Nogle platforme fraskriver sig at tage ansvar med henvisning til ytringsfriheden. Der er behov for fælles standarder og tydeligt ansvar for moderation, så borgerne ved, hvad de kan forvente – og hvad der ikke tolereres.

7. Manglende digital dannelse

Mange brugere mangler færdigheder til at navigere ansvarligt i online debatter. Personangreb og identitetsbaseret hetz erstatter ofte saglig uenighed. Det gør det utrygt at deltage og underminerer debattens kvalitet og demokratiske værdi.

8. Fravær af sociale konsekvenser

Anonymitet og afstand i online rum fjerner det sociale ansvar, vi ellers ville opleve ansigt til ansigt. Det skaber oplevelsen af et konsekvensfrit rum som åbner for hård tone og nedladende adfærd, som i sidste ende medfører en ekskluderende digital debatkultur.

Løsningsforslag: Veje til en stærkere demokratisk samtale online

På baggrund af deltagernes forslag blev der identificeret fem indsatsområder: **alternative platforme, styrket moderation, bedre håndhævelse, digital dannelse og teknologiske værktøjer**. Til sammen udgør de fem områder en ramme for fremtidige initiativer på tværs af sektorer.

1. Skab alternativer til kommercielle platforme

Der er behov for digitale fællesskaber, der bygger på demokratiske værdier frem for profit, som alternativer til tech-giganternes platforme. Det er centralt for at sikre, at demokratiske principper er indlejret i platformenes design og for at modvirke afhængighed af tech-giganterne.

Foreslåede løsninger:

- En *fælleseuropæisk digital platform* med EU-støtte, hvor åbenhed, databeskyttelse og samtalekultur er grundprincipper.
- En *dansk public service-platform* – fx drevet af DR – som værner om fællesskab og åben debat.
- Et *interoperabelt økosystem* af platforme, hvor brugerne frit kan tage deres data og netværk med sig til andre platforme.
- *Civilsamfundsdrivne digitale rum* med medlemskab, ansvarlighed og klare normbrudskonsekvenser.

Pointen: Vi skal ikke bare kritisere tech-giganterne – vi skal bygge alternativer, der er reelt tiltrækkende og bæredygtige.

2. Styrk moderation gennem teknologi, fællesskab og ansvar

Deltagerne efterlyste bedre moderation på tværs af platforme – men også klarhed over, hvem der har ansvaret. En effektiv moderation skal både kunne tage højde for skadelig tone og faktuelle usandheder og tilpasses den konkrete kontekst og platform. Moderation må ikke være noget, der overlades til tilfældigheder. Hvis den digitale debat skal fungere, skal nogen tage ansvar for at sikre ordentlighed, faktualitet og tryghed.

Foreslåede løsninger:

- *AI-baserede værktøjer til faktatjek, indholdsfiltrering og automatisk moderation* – med mulighed for tilpasning til konteksten.

- Frivillige digitale moderatorer – inspireret af *Reddit*-modellen – med træning og støtte.
- *Offentligt støttede faktatjekkere*, der er uafhængige af kommercielle interesser.
- Anmeldelsesfunktioner, hvor man også kan henvende sig til *værter* for debatter (fx medier, partier) – ikke kun platforme.
- Udvikling af *etiske principper for online debatværtskab* målrettet organisationer og medier.

Essensen: Moderation skal være synlig, differentieret og ansvarlig – og balancere ytringsfrihed med ytringstryk.

3. Gør lovgivning og håndhævelse mere effektiv

Når borgerne oplever, at loven ikke gælder på nettet, undergraves både retsfølelsen og tilliden. Det skal slås fast, at det digitale rum ikke er en undtagelsestilstand.

Foreslåede løsninger:

- *Flere ressourcer og specialkompetencer til politi og tilsynsmyndigheder i forhold til digitale krænkelser.*
- *En modernisering af lovgivningen, så fx kvinder beskyttes bedre mod systematisk hadtale.*
- *Oplysningskampagner om digitale rettigheder og klagemuligheder – så flere tør og kan sige fra.*

Budskabet: Digitale overgreb skal ikke føles konsekvensløse. Håndhævelse skal være hurtig, klar og synlig.

4. Skab bred digital og demokratisk dannelse

Vi kan ikke lovgive eller moderere os ud af alle problemer. Hvis samtalen skal ændres, skal vi starte med os selv. Dannelse er nøglen – digital, demokratisk og livslang.

Foreslåede løsninger:

- *"Teknoteker" på biblioteker, hvor borgere får hands-on hjælp til digitalt selvforsvar, etik og kildekritik.*

- *Tværgenerationelle læringsforløb*, hvor unge og ældre lærer af hinanden – både teknologisk og demokratisk.
- Inddragelse af *foreninger, skoler og medier* i dannelsesopgaven – så den når bredt ud.

Kernen: Digital dannelse skal være et fælles projekt – ikke en privat opgave. Det handler om at kunne sige noget – og at kunne høre efter.

5. Brug teknologi til at fremme god debattone

Det er tid til at tage teknologien alvorligt som medskaber af adfærd. Det, vi ser som brugere, og den måde vi skriver på, formes af designvalg og algoritmer. Derfor skal teknologien bruges aktivt til at *fremme det gode* – ikke kun til at dæmpe det dårlige.

Foreslåede redskaber:

- *Digitale fartbøder* – fx midlertidige sanktioner ved grov tone eller spam.
- *”Skammekrog”*-funktioner: Begrænset adgang for gentagne overtrædelser.
- *Nudging*: “Er du sikker på, du vil poste dette?” – et ekstra tænksomt klik.
- *Stemmesystemer*: Kommentarer vurderes kollektivt og fremhæves efter kvalitet, ikke volumen.
- *Brugerkuraterede feeds*: Brugere vælger selv, hvad de vil eksponeres for – i stedet for at få det serveret af en algoritme.
- *Forsinket udgivelse* af indhold med hadefuldt eller truende sprog.

Konklusion: Teknologien er ikke neutral. Vi skal designe til ansvarlighed – ikke kun engagement.

Links til aktuel viden på området

- **Vilkårene for ytringsfrihed**
Institut for Menneskerettigheder har i 2024 kortlagt ytringsfriheden i Danmark med et fokus på selv censur i den offentlige debat. Undersøgelsen kan tilgås [her](#).
- **Indeks for det danske digitale demokrati**
Center for Sociale Medier, Tech og Demokratis (CSTD) har undersøgt kvaliteten af Danmarks digitale demokrati anno 2024. Rapporten kan tilgås [her](#).
- **Danskeres holdninger til den teknologiske udvikling**
Algoritmer, Data og Demokrati (ADD)-projektet seneste befolkningsundersøgelse fra 2023 kortlægger danskernes digitale egenskaber, og hvordan forskellige teknologier påvirker os, vores hverdag og vores samfund. Undersøgelsen kan tilgås [her](#).
- **Tilstanden af det danske demokrati**
Med initiativet Vores Stemmer har Tænketanken Mandag Morgen analyseret det danske demokratis tilstand og de muligheder og udfordringer, som det står over for. Analysen kan tilgås [her](#).